

PROPISI I STRATEŠKI DOKUMENTI KOJI POZIVAJU NA POJAČANO ZAGOVARANJE STRUKE

Alemka Belan-Simić
Knjižnice grada Zagreba

HKD i javno zagovaranje

Iako HKD od početka radi na promicanju struke (1940-41.; 1948-) čini nam se važnim podsjetiti da je:

- 2004. osnovana **Radna grupa za javno zagovaranje**
- 2008. na 36. skupštini usvojena **Strategija javnog zagovaranja knjižnica za razdoblje od 2008. – 2010.**
- 2010. na 37. skupštini usvojen **plan kampanje Imam pravo znati, imam pravo na knjižnicu**
- 2012. IFLA odobrila projekt **Regional cooperation: challenge and opportunity**
- 2014. održan **1. okrugli stol o javnom zagovaranju**
- 2014. na 39. skupštini usvojena **Strategija za javno zagovaranje HKD-a 2015.-2020.**

Ciljevi kampanje Imam pravo znati, imam pravo na knjižnicu bili su među ostalim:

- ukazati na potrebu donošenja **Nacionalne strategije razvoja knjižnica**
- zagovarati donošenje novog **Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti**
- zagovarati **besplatno članstvo u knjižnicama za djecu i mlade do 18 godina**

Propisi i strateški dokumenti

U izradi i postupku donošenja su:

- **Nacionalna strategija razvoja knjižničarstva**
- **Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti**
- **Nacionalna strategija poticanja čitanja**

Hrvatsko knjižnično vijeće

- Inicijativu za osnivanje Radne skupine za izradu Nacionalne strategije razvoja knjižničarstva i Radne skupine za izmjenu Zakona o knjižnicama pokrenuo je HKV na temelju prihvaćenog Akcijskog plana, na sjednici održanoj 3. 10. 2013.
- Ministrica kulture je u listopadu 2013. imenovala radne skupine od po 5 članova
- 27. 03. 2014., na 5. sjednici HKV-a prihvaćen je Prijedlog strateških ciljeva hrvatskog knjižničarstva do 2020., a 10. srpnja 2014., na 7. sjednici Prijedlog Zakona, uz dogovor da se prihvaćeni tekstovi objave na mrežnom mjestu Hrvatskog knjižničarskog društva uz poziv svim zainteresiranim na javnu/stručnu raspravu.

Konferencija „Poticanje čitanja: njemačka iskustva i hrvatske perspektive“ (2012.)

- sudionici konferencije javno su se obratili Predsjedniku Republike Hrvatske, Vladi, Ministarstvu kulture i Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta s prijedlogom za osnivanje međusektorskog tijela s ciljem izrade Nacionalne strategije poticanja čitanja (listopad 2013.)
- u veljači 2014. ministrica kulture RH Andrea Zlatar Violić imenovala je Povjerenstvo za izradu Nacionalne strategije poticanja čitanja (31 član, koordinatorica iz MK)
- Ministarstvo kulture je provelo savjetovanje sa zainteresiranom javnošću o Prijedlogu Nacionalne strategije poticanja čitanja

Strategija razvoja knjižničarstva - ciljevi

1. Razvijati inovativne knjižnične usluge
 - 1.1. Unapređivati slobodan pristup informacijskim izvorima
 - 1.2. Unapređivati korištenje knjižničnih usluga u digitalnom okruženju
 - 1.3. Kontinuirano osposobljavati korisnike za korištenje svih vrsta izvora
2. Uspostaviti učinkovitu i funkcionalnu mrežu knjižnica povezanih u jedinstveni nacionalni knjižnični informacijski sustav
 - 2.1. Prikladnim zakonskim i podzakonskim rješenjima redefinirati funkcionalno i teritorijalno povezivanje knjižnica u nacionalnom knjižničnom sustavu i podsustavima, uz osigurano financiranje njegovih sastavnica
 - 2.2. Funkcionalno povezati izvore i usluge u nacionalnom knjižničnom sustavu
 - 2.3. Koordinirati nacionalni knjižnični sustav i podsustave u svrhu racionalnog poslovanja knjižnica
 - 2.4. Unaprijediti upravljanje knjižničnim kulturnim dobrom
 - 2.5. Uspostaviti jedinstveni sustav u praćenju kvalitete knjižničnih usluga

Strategija razvoja knjižničarstva - ciljevi

3. Osigurati ravnomjerne infrastrukturne pretpostavke za obavljanje knjižnične djelatnosti
 - 3.1. Osigurati temeljne infrastrukturne pretpostavke za obavljanje knjižnične djelatnosti: prostor, legislativnu osnovu, stručne djelatnike i kontinuiranu nabavu knjižnične građe
 - 3.2. Osigurati temeljne infrastrukturne pretpostavke za obavljanje knjižnične djelatnosti: tehničku i telekomunikacijsku opremu
 - 3.3. Osigurati računalnu podršku knjižnicama za digitalizaciju, upravljanje digitalnom građom te pružanje objedinjene usluge digitalnih knjižnica za korisnike
4. Utvrditi kompetencijski okvir stručnih znanja i vještina djelatnika u knjižničarstvu
 - 4.1. Poticati i pratiti prijedloge i izvođenje obrazovnih programa u polju informacijskih i komunikacijskih znanosti
 - 4.2. Provoditi cjeloživotnu izobrazbu knjižničnih djelatnika usklađenu sa suvremenim potrebama rada u knjižnici
 - 4.3. Poticati istraživački rad u knjižnicama
 - 4.4. Uspostaviti protok informacija i znanja u sustavu

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti

- opći Zakon koji se odnosi na sve vrste knjižnica i koji daje okvire za rad i razvoj ukupnog knjižničarstva,
- na jedinstven način je određena uloga i osnivanje te zadaće narodnih, školskih, visokoškolskih i znanstvenih te specijalnih knjižnica,
- dodane odredbe o knjižničnoj građi kao kulturnom dobru, digitalizaciji građe, pravima korisnika
- podržava se jedinstveni hrvatski knjižnični sustav - ojačana uloga NSK i sustav matičnih knjižnica, dodane odredbe o preuzimanju i razmjeni bibliografskih i normativnih zapisa iz NSK za knjižnice u Republici Hrvatskoj, uveden jedinstveni sustav praćenja poslovanja i kvalitete te izgradnja hrvatske digitalne knjižnice
- podržava se jedinstven kompetencijski okvir stručnih znanja i vještina djelatnika u knjižničarstvu (Pravilnik o pripravničkom stažu i stalnom stručnom usavršavanju, CSSU kao nacionalni centar koji provodi bodovani program stručnog usavršavanja)

Strategija poticanja čitanja - ciljevi

1. uspostavljanje učinkovitog društvenog okvira za podršku čitanju
 - 1.4. poticati međusektorsko povezivanje i suradnju svih institucionalnih i izvaninstitucionalnih sudionika na području poticanja čitanja
 - 1.5. provesti nacionalnu kampanju poticanja čitanja
2. razvoj čitalačke pismenosti i poticanje čitatelja na aktivno i kritičko čitanje
 - 2.1. osmisliti i provoditi programe poticanja čitanja djeci rane i predškolske dobi
 - 2.2. osmisliti i provoditi programe poticanja čitanja u školskoj dobi (osnovna i srednja škola)
 - 2.3. osmisliti i provoditi programe poticanja čitanja za odrasle
 - 2.4. poticati suradnju sudionika uključenih u čitalačke programe

Strategija poticanja čitanja- ciljevi

3. povećanje dostupnosti knjiga i drugih čitalačkih materijala
 - 3.1. sustavno ulagati u pisce, ilustratore i prevoditelje i u njihovo djelovanje
 - 3.2. podržati nakladničku i knjižarsku djelatnost
 - 3.3. osigurati veću dostupnost knjige kroz narodne knjižnice
 - 3.4. povećati objavljivanje i osigurati dostupnost čitalačkih materijala za osobe s poteškoćama u čitanju na uobičajen način
 - 3.5. ulagati u nove naslove, dostupnost i vidljivost e-knjiga i besplatnih digitalnih sadržaja

Članstvo u knjižnicama za djecu i mlade do 18 g.

- Strategija razvoja knjižničarstva → **Besplatne i svima dostupne knjižnične usluge jedan su od glavnih preduvjeta za slobodan pristup knjižničnoj građi i informacijskim izvorima, te u širem smislu znanstvenoj građi i kulturnoj baštini.**
- Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti → **Naknade za korištenje službi i usluga za djecu i mlade do 18 godina subvencionirane su javnim sredstvima**
- Strategija za poticanja čitanja → **omogućiti djeci i mladima do 18 godina besplatno korištenje usluga narodnih knjižnica**

Strategija poticanja čitanja - provedba

Uključeni su:

- MK, MZOS, AZOO, **narodne knjižnice, školske knjižnice, NSK**, nakladnici, udruge i Društva pisaca/književnika, Matica hrvatska, Hrvatsko čitateljsko društvo, CARnet, vanjski stručnjaci, Zajednica nakladnika i knjižara, Ministarstvo poduzetništva, HGK, televizijske kuće, mediji, DHKP, ULUPUH, jedinice lokalne samouprave.

A gdje je HKD?

HKD je trebao biti uključen jer:

- je 2004. /2005. proveo projekt Čitajmo im od najranije dobi,
- od 2005. objavljuje Top listu najkvalitetnijih slikovnica i knjiga za djecu i mladež,
- od 2007. objavljuje Top listu najkvalitetnijih slikovnica i knjiga za djecu i mladež i roditelje, a kasnije i preporučene popise zvučnih knjiga, stripova, mrežnih stranica i sl.
- 2012. je objavio prijevod IFLA-ine publikacije *Primjena istraživanja u promicanju pismenosti i čitanja u knjižnicama: smjernice za knjižničare*

Koliko smo (ne)vidljivi

U dokumentu se navodi i da je potrebno osigurati „dostupnost čitalačkih materijala za osobe s poteškoćama u čitanju na uobičajen način“, a za nakladnike i knjižničare osigurati „edukaciju o kriterijima koje trebaju zadovoljavati takvi čitalački materijali“, ali među nositelje aktivnosti nije uvršten HKD koji je:

- 2004. objavio *Smjernice za knjižnične službe i usluge za osobe s disleksijom*,
- 2005. objavio *Smjernice za građu laganu za čitanje*,

kao ni Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj koji niz godina održava radionice na tu temu.

Strategija poticanja čitanja

Swot analiza institucije (knjižnice)

SNAGE

- poticanje čitanja i čitatelja knjižničarima je osnovni posao
- uređenost sustava knjižnica i razrađeni mehanizmi razmjene iskustava
- kadrovska osposobljenost
- brojnost i raznolikost programa poticanja i promicanja čitanja
- rad sa svim dobnim skupinama
- stvaranje digitalnih sadržaja
- spoj tradicije i suvremenosti

SLABOSTI

- nedovoljna vidljivost struke (knjižničara i programa koje provode)
- nepostojanje cjelovite analize čitanosti prema standardiziranim kriterijima

Strategija poticanja čitanja

Swot analiza institucije (knjižnice)

PRILIKE

- suradnja i partnerstvo s javnim i privatnim sektorom
- uključivanje u međunarodne aktivnosti (projekte, sudjelovanje u izlaganjima i istraživanju)
- status knjižnice kao ustanove važne za razvoj društva

PRIJETNJE

- nedovoljna zainteresiranost medija za knjižnične programe
- nerazvijena infrastruktura (ekonomska, legislativna, tehnička, kadrovska) za e-knjigu
- nedostatak instrumentarija za istraživanja koji se temelje na jednoznačnim indikatorima
- nedostatno financiranje programske djelatnosti

Koliko smo zainteresirani

Rasprava na stranicama HKD-a:

- Nacrt “Strategije hrvatskoga knjižničarstva 2015. -2020.g.” (od 7. travnja do 7. svibnja 2014.) → **5 očitovanja**
- Prijedlog Zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (od 5. do 27. rujna 2014.) → **39 očitovanja (2 regionalna knjižničarska društva, 1 sekcija i 1 komisija HKD-a)**

Na 39. skupštini Hrvatskoga knjižničarskog društva *Knjižnice - od misije do strategije* (Split, 15. do 18. listopada 2014.) ni Strategija ni Zakon nisu bili tema rasprave.

Savjetovanje na stranicama Ministarstva kulture (HKD objavio obavijest i poziv):

- Prijedlog Strategije o poticanju čitanja (od 23. travnja do 20. svibnja 2015.) → **21 očitovanje / 14 iz knjižničarske struke (2 komisije HKD-a)**

1.okrugli stol o javnom zagovaranju, Split, 21. 05. 2014.

Zaključci:

1. Pojačano zakonodavno zagovaranje i pravovremeno uključivanje u proces donošenja odluka koje se tiču interesa knjižnica i njihovih korisnika potrebno nam je na svim razinama. Za uspješno zagovaranje važno je poznavati zakonske odredbe, povezati sve vrste knjižnica i njihove prijatelje i partnere te prema donosiocima odluka nastupati jedinstveno. ...

Važno je okupiti knjižničare oko zajedničkih ciljeva i potaknuti knjižničarski aktivizam jer:

- knjižničarska struka nije dovoljno vidljiva i prepoznata u javnosti,
- rad HKD-a nije dovoljno prepoznat ni vidljiv,
- kao profesija ne zagovaramo dovoljno jedni druge i nismo dovoljno glasni u obrani dostignuća struke,
- je upitno usvajanje, a posebno provedba propisa i strategija bez zajedničkog javnog zagovaranja struke.

Na potezu je HKD koji bi trebao usmjeravati zagovaračke aktivnosti široj javnosti i donositeljima odluka, u skladu s ciljevima Strategije za javno zagovaranje HKD-a 2015.-2020., usvojene na 39. skupštini održanoj u Splitu.

Hvala na pažnji
alemka.belan.simic@kgz.hr